

Tuomiopäivä?

Välttikö Slobodan Milosevic tuomion? Kysymys ei jätä rauhaan Milosevicin kummallisen kuoleman ympärillä.

Erytisesti tuomion perään huutavat bosnialaiset ja kosovolaiset, jotka kärsivät Jugoslavian hajoamissodista eniten. Yksi haastatelluista sarajevolaisista totesi, että hänen puolestaan Milosevic olisi saanut kuolla vaikka seuraavalla sekunnilla, kunhan vain olisi joutunut kuulemaan tuomion ”syyllinen”.

Milosevic vältti oikeudellisen tuomion. Mutta onko kysymys tuomiosta näin yksioikoinen?

Richard Holbrooke, Bosnian sodan päättäneen Daytonin rauhansopimuksen pääarkkitehti, esitti toisen näkökulman. Holbrooke korosti, että vaikka oikeuden tuomiota ei ehditty julistaa, Milosevic eli viimeiset viisi elinvuottaan vangittuna Haagissa. Vapaudenriistotuomion Milosevic sai sinä päivänä, kun Serbian viranomaiset toimittivat hänet Haagin sotarikostuomioistuimeen.

Milosevic on ensimmäinen valtion päämies, joka on ”tuomittu” oikeudenkäyntiin syytettynä rikoksista ihmisyyttä vastaan. Hitler, Mao tai Stalin eivät moiselle tuomiolle koskaan joutuneet. Eikä tule joutumaan moni nykyajan diktaattoriin. (Tässä kohdassa on korostettava, että Milosevic ei diktaattorien kerhoon kuulu: hänet oli valittu johtoon ja myös menetti valtansa vaaleissa).

Aluksi Milosevic itse suhtautui Haagin sotarikostuomioistuimeen halveksivan kylmäkokoisesti. Oikeudenkäynnin alkuvaiheessa Milosevic kieltäytyi osallistumasta oikeudenkäyntiin ja aiheutti hämminkiä poliittisilla välihuudoilla. Tiedämme myös, että Milosevic puolusti itse itseään eikä suostunut työskentelemään hänelle määrättyjen asianajajien kanssa. Viime vuosina Milosevicin suhtautuminen kuitenkin muuttui. Hänellä oli selkeä puolustusstrategia ja tarkoin mietitty argumentaatio. Kuka vaivautuisi, jos ei ottaisi oikeudenkäyntiä tosissaan?

REUTERS / MARKO DJURICA

Slobodan Milosevic tullaan muistamaan sekä kansallissankarina että paholaisena.

Useat tuntuvat olettavan, että Milosevicin oikeudenkäynti olisi varmuudella päättynyt ”syyllinen”-tuomioon. Kuitenkin esimerkiksi syytteelle osallisuudesta kansanmurhaan Bosnia ja Hertsegovinassa voi Milosevicin tapauksessa olla vaikea esittää oikeudellisesti kestävä todisteet. On selvää, että poliittisesti hän oli syyllinen Jugoslavian hajoamissotiin. Mutta voidaanko osoittaa, että hän on suoraan vastuussa tapahtuneista sotarikoksista – se on aivan toinen asia. Syyttäjän todistusaineiston vahvuudesta minulla ei ole vielä tietoa.

Kenties pahinta, mitä täällä Sarajevossa voisi kuvitella, olisi ollut Bosnian sodan uhrien näkökulmasta ”väärä” tuomio. Uhrit – tarkemmin sanottuna ne uhrit jotka selvisivät hengissä – haluavat nähdä jonkun vastuussa tapahtuneista raakuuksista ja kokea oikeudenmukaisuuden toteutuvan. Ehkä he sitten voisivat katsoa elämässä eteenpäin. Uhreille vain yksi tuomio, syyllinen, olisi ollut mahdollinen ja hyväksyttävä.

Siksi voi kysyä, onko parempi, että tuomio jäi julistamatta, jos sen sisällöstä ei voi olla varma. Ehkä.

Moni on ehtinyt toteamaan, että vaikka Haagin tuomio ei ehtinyt valmistua ajoissa, historia tuomitsee Milosevicin kyllä. Historiantutkijana ja erityisesti historian käyttöä entisessä Jugoslaviassa tutkineena pelkään vain, että historian tuomioita on Milosevicille luvassa yhden sijasta useampia. Hänen kuolemansa jättää tilaa loputtomalle uudelleentulkinnalle ja hänet tullaan muistamaan sekä kansallissankarina että paholaisena.

Tämä on erityisen vaarallista Balkanin alueella, missä historian politisoinnin roolia viime vuosikymmenen sodissa ei voi liioitella. Serbiopropaganda ei tarvitse yhtä marttyyria lisää.

Pilvi Torsti

Kirjoittaja on Sarajevossa asuva tutkija ja toimittaja